

IV. Правозахисна діяльність адвоката: сучасні тенденції

DOI: 10.33498/opus-2019-12-167

Василь Гор

доктор юридичних наук, професор,
академік НАПрН України,
завідувач кафедри кримінального процесу і криміналістики
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Львів, Україна)
Kriminalproces@gmail.com

Альона Войнарович

кандидатка юридичних наук,
доцентка кафедри кримінального процесу і криміналістики
Львівського національного університету імені Івана Франка
(Львів, Україна)
alyonavoinarovych@gmail.com

УДК 343.1

ПРОЦЕСУАЛЬНІ МОЖЛИВОСТІ ЗАХИСНИКА ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ЗАСТАВИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

АНОТАЦІЯ. Для того щоб виконати свій обов'язок у кримінальному провадженні, який полягає переважно у захисті прав і законних інтересів, у покращенні становища клієнта, адвокату недостатньо лише прав, він повинен побачити та використати шанс для реалізації цих прав, виявити ситуацію, в якій ними найкраще скористатися. Ефективна діяльність захисника прямо залежить від його процесуальних можливостей як сукупності прав та умов (ситуації) їх реалізації.

Для адвоката важливий не сам факт обізнаності щодо процесуальної форми запобіжних заходів і прав підозрюваного під час їхнього застосування, а те, як і коли використати ці права для забезпечення ефективного захисту. Питання процесуальних можливостей захисника у контексті забезпечення прав та інтересів клієнта (підозрюваного й обвинуваченого) у разі застосування застави досі залишалися поза увагою вітчизняних науковців.

© Василь Гор, Альона Войнарович, 2019

Василь Нор, Альона Войнарович

Мета статті – аналіз норм Кримінального процесуального кодексу України (КПК України) та правозастосовної практики, що склалася в державі стосовно використання застави у кримінальному провадженні, зокрема, вирішення проблем, які виникають під час здійснення захисту в разі застосування цього процесуального заходу.

Процесуальні можливості захисника у кримінальному провадженні – це сукупність передбачених законом його прав та наявність допустимої ситуації їх вмілого використання. Тому в разі застосування запобіжного заходу йдеться не тільки про наявність у захисника процесуальних прав під час вибору, зміни чи скасування цього заходу, а й про уміння, умови та навички їх правильного використання за необхідності в певній ситуації, а також про перспективу й можливість застосування.

Застава – це безстроковий запобіжний захід, пов'язаний із покладеними на підозрюваного та обвинуваченого обов'язками. Після закінчення строку, на який для них визначено обов'язки, дія ухвали про застосування застави припиняється. Процесуальні можливості захисника у такій ситуації полягають у тому, щоб за допомогою наявних у нього процесуальних прав домогтися повернення застави заставодавцеві.

Закінчення строку дії обов'язку чи обов'язків, визначених ухвалою слідчого судді чи суду про застосування запобіжного заходу – застави, без належного продовження цих обов'язків однозначно свідчить про припинення дії застави як запобіжного заходу, оскільки втрачається у протилежному випадку сутність і значення самого цього заходу. У такому випадку захисник має змогу реально скористатися своїм правом звертатися до слідчого судді з клопотанням про повернення застави, що й створює йому процесуальну можливість захищати інтерес клієнта.

Хоча застава як запобіжний захід невіддільна від обов'язків, для забезпечення яких її вибрано, проте коли постає питання про закінчення строку обов'язку, слід продовжувати обов'язок, який забезпечується заставою, а не сам запобіжний захід – заставу. Така ухвала слідчого судді не передбачена нормами КПК України. Тож захисник має процесуальну можливість, використовуючи своє право на подання апеляційних скарг на рішення слідчого судді та керуючись висновком Великої Палати Верховного Суду, оскаржувати вказане рішення в апеляційному порядку.

Процесуальні можливості захисника у кримінальному провадженні як сукупність його прав і наявність ситуації, за якої він їх може використати, є реальним механізмом забезпечення прав підозрюваного, зокрема й у разі застосування застави у кримінальному провадженні.

Ключові слова: процесуальна можливість; адвокат; захисник; захист; право; запобіжний захід; застава.

Одним із завдань кримінального провадження в Україні, відповідно до нормативних вимог Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України)¹, є захист особи, суспільства та держави від кримінальних правопорушень. Засада забезпечення права на захист передбачає право підозрюваного та обвинуваченого на правову допомогу

¹ Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>> (дата звернення: 26.10.2019).

захисника. Єдиним професійним суб'єктом зі сторони захисту є адвокат, який надає правничу допомогу. Для здійснення ефективного захисту в кримінальному провадженні захисника-адвоката наділено широким колом прав – як загальних, передбачених Законом України “Про адвокатуру та адвокатську діяльність”², так і спеціальних, зазначених у нормах КПК України та нерозривно пов'язаних із процесуальним статусом його клієнта.

Однак, щоб виконати свій обов'язок у кримінальному провадженні, який полягає переважно у захисті прав і законних інтересів, покращенні становища клієнта, адвокатуві недостатньо лише процесуальних прав (як і гарантій їхньої реалізації). Захисник повинен побачити та використати можливість для реалізації цих прав, виявити ситуацію, в якій ними найкраще скористатись. Отже, ефективна діяльність захисника у кримінальному провадженні прямо залежить від його процесуальних можливостей як сукупності прав та умов (ситуації) їхньої реалізації.

Такі процесуальні можливості особливо необхідні захисникові у разі застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні. Для адвоката важливий не сам факт обізнаності щодо процесуальної форми запобіжних заходів та прав підозрюваного під час їх застосування, а те, як і коли варто використати ці права для забезпечення ефективного захисту. Особливо яскраво процесуальні можливості захисника проявляються у кримінально-процесуальній діяльності, пов'язаній із таким запобіжним заходом, як застава.

Варто звернути увагу на те, що питання про застосування запобіжних заходів у кримінальному провадженні, зокрема застави, постійно перебувають у сфері уваги науковців та правозастосовників. До питань використання застави, зокрема, зверталися Г. Добросінська, Я. Зейкан, Є. Караченцева, О. Максименко, Д. Сергеева, С. Сафулько, М. Погорецький, О. Яновська та ін. Однак дослідники зосереджували увагу на сутності цього запобіжного заходу, деяких прогалинах у його нормативному регулюванні чи положеннях, які повною мірою не усувають правову невизначеність. Незважаючи на вагомий науковий внесок учених, залишилося багато проблем правозастосовного процесу щодо цієї проблематики. Питання ж процесуальних можливостей захисника у контексті забезпечення прав та інтересів клієнта (підозрюваного та обвинуваченого) у разі застосування запобіжного заходу – застави досі залишається поза увагою вітчизняних науковців.

² Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 р. № 5076-VI <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>> (дата звернення: 26.10.2019).

Василь Нор, Альона Войнарович

Мета дослідження – аналіз норм КПК України та правозастосовної практики, що склалася в державі стосовно використання застави у кримінальному провадженні, зокрема, вирішення проблем, які виникають під час здійснення захисту в разі вибору та продовження цього процесуального заходу.

Насамперед необхідно з'ясувати, що таке “процесуальні можливості” захисника у кримінальному провадженні. Згідно з Великим тлумачним словником української мови можливість – це наявність умов, сприятливих для чого-небудь, обставин, які допомагають чомусь³. Публічний електронний словник української мови визначає можливість як ‘здійсненність, допустимість чого-небудь (звичайно за певних умов)’⁴. Очевидно, що процесуальними можливостями у кримінальному провадженні будуть певні ситуації, які виникають під час такого провадження. Однак ці можливості невіддільні від прав того чи іншого його суб’єкта, оскільки скористатися ситуацією у сфері кримінальної юстиції можна лише тоді, коли є передбачене законом право, яке можна реалізувати за певних умов (тобто право конкретного суб’єкта).

Отже, процесуальні можливості суб’єкта у кримінальному провадженні – це сукупність належних йому законодавчо визначених прав як учасника кримінального провадження та наявність процесуальної ситуації (ситуації у кримінальному провадженні), яка передбачає умови для їх реалізації та дає змогу застосувати ці права, а також наявність вмінь для їх використання. Звідси процесуальні можливості захисника у кримінальному провадженні – це сукупність передбачених законом прав та наявність допустимої ситуації їх вмілого використання.

Тому в разі застосування запобіжного заходу йдеться не тільки про наявність у захисника процесуальних прав під час вибору, зміни чи скасування цього заходу, а й про уміння, умови та навички їх правильного використання за необхідності в певній ситуації, а також про перспективу та можливість їх застосування. Розглянемо детальніше деякі процесуальні можливості захисника у контексті застосування застави у кримінальному провадженні.

Одним із запобіжних заходів як частини заходів забезпечення кримінального провадження, передбачених у п. 3 ч. 1 ст. 176 КПК України, є застава. Сьогодні це один із ефективних заходів, що ґрунтується на економічній зацікавленості особи у збереженні грошової суми та моральних зобов’язань підозрюваного, обвинуваченого

www.pravoua.com.ua

³ Великий тлумачний словник сучасної української мови, т 4 (Бусел В уклад і голов ред, 7-ме вид, Перун 2009) 778.

⁴ ‘Можливість’ (Публічний електронний словник української мови) <<http://ukrlit.org/slovnnyk/можливість>> (дата звернення: 26.10.2019).

перед іншими фізичними або юридичними особами, які стали його заставодавцями.

Міжнародні інституції часто розглядають застосування запобіжних заходів, не пов'язаних із ізоляцією особи, з позиції їх переваги над ізоляційними. Про таку пріоритетність неодноразово згадано у рекомендаціях Комітету Міністрів державам – членам Ради Європи. У країнах Західної Європи та США заставу вважають найефективнішим запобіжним заходом, який частіше за інші застосовують у кримінальному судочинстві, оскільки він забезпечує інтереси як кримінального процесу, так і обвинувачених, підозрюваних.

Застава – це запобіжний захід, який полягає у тому, що заставодавець вносить кошти у грошовій одиниці України – гривні на спеціальний рахунок, визначений у Порядку внесення коштів на спеціальний рахунок у разі застосування застави як запобіжного заходу (далі – Порядок)⁵, щоб забезпечити виконання підозрюваним, обвинуваченим покладених на нього обов'язків за умови звернення внесених коштів у дохід держави в разі невиконання цих обов'язків (ст. 182 КПК України). Порядок визначає механізм внесення, повернення та звернення у дохід держави коштів у разі застосування запобіжного заходу у вигляді застави. Предметом застави не можуть бути будь-які матеріальні та нематеріальні цінності, а лише грошові кошти.

Заставу вносять на спеціальний рахунок територіального управління Державної судової адміністрації України (депозитний рахунок), що здійснює організаційне та фінансове забезпечення діяльності суду, який вибрав запобіжний захід у вигляді застави, або апеляційного суду, що призначив такий запобіжний захід, відкритий в органах Казначейства в установленому законодавством порядку (п. 2 Порядку⁶).

Відповідно до ч. 2 ст. 196 КПК України в ухвалі про застосування запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою, зазначають конкретні обов'язки, передбачені ч. 5 ст. 194 КПК України для підозрюваного, обвинуваченого, та у випадках, встановлених цим Кодексом, строк, на який їх призначено. Тож основна мета застосування застави – забезпечити належну поведінку підозрюваного та обвинуваченого, щодо яких вибрано цей запобіжний захід, їх прибуття за викликом до слідчого, прокурора або суду, а також виконання інших покладених на них обов'язків, передбачених положеннями ч. 5 ст. 194 КПК України.

⁵ Про затвердження Порядку внесення коштів на спеціальний рахунок у разі застосування застави як запобіжного заходу: постанова Кабінету Міністрів України від 11 січня 2012 р. № 15 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-2012-%D0%BF>> (дата звернення: 26.10.2019).

⁶ Там само.

Державний примус під час застосування застави полягає у реальній загрозі втратити гроші заставодавцем, якщо підозрюваний, обвинувачений не виконає покладених на нього обов'язків. Згідно з положенням ч. 6 ст. 194 КПК України обов'язки, передбачені у ч. 5 цієї статті, покладають на підозрюваного не більше ніж на два місяці, а сам запобіжний захід – застава не є строково визначеним, законодавець не обмежує у часі його застосування. Після закінчення строку, зокрема й продовженого, на який для підозрюваного, обвинуваченого визначено відповідні обов'язки, дія ухвали про застосування запобіжного заходу в цій частині припиняється й обов'язки скасовують.

Окремі запобіжні заходи (тримання під вартою, домашній арешт) вибирають на строк, визначений ухвалою слідчого судді чи суду, але не більше ніж на 60 днів. Отже, запобіжний захід діє доти, доки чинна ухвала, тобто доки не завершився вказаний у ній строк. Після закінчення строку дії ухвали припиняється і дія запобіжного заходу, якщо його не продовжено іншою ухвалою. Така правова конструкція логічна та зрозуміла.

В ухвалах про застосування застави як запобіжного заходу слідчі судді, як показує судова практика, не визначають строк застави (на нашу думку, правильно), а лише термін дії обов'язків, передбачених судом, у разі внесення застави. Згідно зі ст. 203 КПК України ухвала про застосування запобіжного заходу втрачає чинність після закінчення строку дії ухвали про вибір запобіжного заходу, ухвалення виправдувального вироку чи закриття кримінального провадження в порядку, передбаченому цим Кодексом.

З урахуванням викладеного вище можна сформулювати таке визначення: застава – це безстроковий запобіжний захід, пов'язаний із покладеними на підозрюваного та обвинуваченого обов'язками. Після закінчення строку, на який для них визначено обов'язки, дія ухвали про застосування застави припиняється. Тож навряд чи юридично грамотно можна стверджувати, що водночас закінчується і строк застосування застави. Адже цей строк, згідно з вимогами КПК України, не визначається.

Застава може бути застосована під час досудового розслідування кримінального провадження та під час судового провадження. Упродовж досудового розслідування кримінального провадження заставу застосовує слідчий суддя за клопотанням слідчого, погодженим із прокурором, та за особистим клопотанням прокурора; у період судового провадження – виключно за клопотанням прокурора.

Відповідно до ч. 11 ст. 182 КПК України заставу, не звернену в дохід держави, повертають підозрюваному, обвинуваченому, заставодавцю після припинення дії цього запобіжного заходу.

У судовій практиці часто-густо побутує думка, згідно з якою застава після закінчення строку дії покладених обов'язків продовжує забезпечувати загальний обов'язок виконання вимог слідчого чи прокурора. Зі впливом строку покладених на підозрюваного (обвинуваченого) окремих обов'язків не припиняється дія ухвали про застосування застави, при цьому заставу не повертають заставодавцеві.

Процесуальні ж можливості захисника у такій ситуації полягають у тому, щоб за допомогою наявних у нього процесуальних прав домогтися повернення застави заставодавцеві. У такому разі йдеться про захист інтересів підозрюваного чи обвинуваченого як особи, яка може бути заставодавцем, а також її право вважатися такою особою, до якої не застосовано запобіжний захід. Для цього захисникові треба довести, що дію запобіжного заходу вже припинено. Адже відповідно до п. 11 ст. 182 КПК України не звернену в дохід держави заставу повертають підозрюваному, обвинуваченому, заставодавцю після припинення дії запобіжного заходу – застави.

Проблемність цього питання пов'язана ще й із тим, що тривалість перебування внесеної застави на відповідних рахунках бюджету після закінчення строку дії обов'язків не врегульована чинним законодавством. Це спричиняє доволі нелогічну судову практику, за якою внесена застава “залишається у бюджеті” навіть тоді, коли спливли строки дії обов'язків, передбачених для названих ситуацій згідно з ухвалою.

Саме у цьому разі можна й потрібно активізувати процесуальні можливості адвоката у контексті застосування застави.

Уважно проаналізувавши норми ст. 182 КПК України, доволі легко дійти висновку, що після закінчення строку дії покладених обов'язків застава все ж повинна бути повернута заставодавцю. Застава, як зазначено вище, забезпечує лише визначені ухвалою слідчого судді чи суду відповідні обов'язки, і це передбачено нормою КПК України.

Правова ж природа загального обов'язку виконання вимог слідчого чи прокурора, який начебто продовжує забезпечуватись заставою після спливу строку дії передбачених ухвалою обов'язків, не полягає у “покладанні” на особу цього обов'язку.

Отже, закінчення строку дії обов'язку чи обов'язків, визначених ухвалою слідчого судді чи суду про застосування запобіжного заходу – застави, без належного продовження цих обов'язків однозначно свідчить про припинення дії застави як запобіжного заходу, оскільки втрачається у протилежному випадку сутність і значення самого цього заходу. У такому разі захисник має змогу реально скористатись своїм правом звертатись до слідчого судді з клопотанням про повернення застави. Це надає

йому процесуальну можливість захищати інтерес клієнта у кримінальному провадженні під час застосування запобіжних заходів.

Тож у разі виникнення необхідності продовжити строк дії обов'язків це можливо лише за клопотанням прокурора в порядку, визначеному в ст. 199 КПК України. Останнім часом на практиці окремі прокурори у випадку необхідності продовжити строк запобіжного заходу звертаються до слідчого судді з клопотанням про продовження строків дії запобіжного заходу – застави. Але, як видається, така практика не відображає реальної суті явища – продовження дії обов'язків у межах застави. Вона є нелогічною, оскільки неможливо продовжити строк запобіжного заходу, який вибрано без встановлення конкретного строку.

Аналіз судової практики з цього питання дає підставу звернути увагу на те, що слідчі судді у таких ситуаціях виносять ухвалу або про продовження строку дії процесуальних обов'язків, або про продовження запобіжного заходу – застави. Наголосимо, що запобіжний захід та обов'язки, які, на думку прокурора, потрібно покласти на особу разом із застосуванням запобіжного заходу, – це дві різні категорії. Адже і п. 5 ст. 194 КПК України сформульовано таким чином, що названі обов'язки є самостійним додатком до запобіжного заходу, а тому ці поняття і не є тотожними.

Справді, деякі запобіжні заходи нерозривно пов'язані з виконанням необхідних, на думку прокурора, обов'язків, але ці процесуально-правові інструменти не є тотожними, вони співіснують. Хоч застава як запобіжний захід невіддільна від обов'язків, для забезпечення яких її вибрано, проте коли постає питання про закінчення строку обов'язку, слід продовжувати обов'язок, який забезпечується заставою, а не сам запобіжний захід – заставу. Запобіжний захід – застава існує, коли існує обов'язок, і припиняється, коли закінчується строк дії, на який його було вибрано. Але ще раз наголосимо, що закон не передбачає можливості продовжити саму заставу, а лише покладений на особу обов'язок у межах запобіжного заходу.

З огляду на викладене видається, що у досліджуваній ситуації слідчий суддя (суд) повинен постановляти ухвалу про продовження строку дії окремих обов'язків, передбачених у ч. 5 ст. 194 КПК України у межах запобіжного заходу – застави.

Правильне формулювання ухвали слідчого судді має неабияке значення для того, щоб захисник скористався своїми процесуальними можливостями для захисту прав і законних інтересів його клієнта (підозрюваного, обвинуваченого), зокрема щодо оскарження названої ухвали.

Річ у тім, що ст. 309 КПК України визначає виключний перелік рішень слідчого судді, які можна оскаржити в апеляційному порядку. Однак Велика Палата Верховного Суду в постанові від 12 квітня 2018 р. зробила висновок про те, що законність і обґрунтованість рішень слідчого судді, прийнятих на досудовому розслідуванні, забезпечується можливістю їх оскарження в апеляційному порядку, а право на оскарження ухвал слідчого судді є важливою гарантією забезпечення захисту прав і законних інтересів учасників кримінального провадження та процесуальним інструментом виправлення судової помилки на цьому етапі й відповідає його завданням, передбаченим у ст. 2 КПК України. Якщо слідчий суддя винесе ухвалу, що не передбачена нормами КПК України, суд апеляційної інстанції не має права відмовити в перевірці її законності, посиляючись на приписи ч. 4 ст. 399 КПК України (див. ухвалу Великої Палати Верховного суду від 12 квітня 2018 р. у справі № 237/1459/17⁷; постанову Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 12 жовтня 2017 р. у справі № 757/49263/15-к⁸; постанову Великої Палати Верховного Суду від 23 травня 2018 р. у справі № 243/6674/17⁹).

Ухвала слідчого судді “Про продовження строку дії окремих обов’язків, передбачених ч. 5 ст. 194 КПК України у межах запобіжного заходу – застави” не передбачена нормами КПК України. Тож захисник має процесуальну можливість, використовуючи своє право на подання апеляційних скарг на рішення слідчого судді та дотримуючись висновку Великої Палати Верховного Суду, оскаржувати вказане рішення в апеляційному порядку.

Зазначені можливості захисника у разі застосування застави ґрунтуються на конкретних аспектах вітчизняних та міжнародних актів і мають важливе значення для захисника під час захисту інтересів клієнта (зокрема підозрюваного), якщо у кримінальному провадженні застосовано заставу. Вони узгоджуються як із ст. 41 Конституції України¹⁰, так і ст. 1 Першого протоколу¹¹ до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та протоколів № 2, 4, 7 та 11 до неї¹². Названими нормативними актами проголошено принцип непорушності права приват-

⁷ Ухвала Великої Палати Верховного суду від 12 квітня 2018 р. у справі № 237/1459/17 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/70326277>> (дата звернення: 26.10.2019).

⁸ Постанова Судової палати у кримінальних справах Верховного Суду України від 12 жовтня 2017 р. у справі № 757/49263/15-к <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/70326277>> (дата звернення: 26.10.2019).

⁹ Постанова Великої Палати Верховного Суду від 23 травня 2018 р. у справі № 243/6674/17 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/74475959>> (дата звернення: 26.10.2019).

¹⁰ Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

¹¹ Протокол до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод від 20 березня 1952 р. <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_535> (дата звернення: 26.10.2019).

¹² Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004> (дата звернення: 26.10.2019).

Василь Нор, Альона Войнарович

ної власності, який означає право особи на безперешкодне користування своїм майном та закріплює право власника володіти, користуватися і розпоряджатися належним йому майном, на власний розсуд учиняти щодо свого майна будь-які угоди, відповідно до закону за своєю волею, незалежно від волі інших осіб.

У своєму рішенні у справі “Вендітеллі проти Італії”¹³ Європейський суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) вбачає порушення у тому, що уряд не вжив своєчасно заходів для того, щоб знову надати в повноправне користування власність після закінчення відповідних розслідувань.

ЄСПЛ також наголошує: аби втручання у право власності вважалося допустимим, воно повинно не лише сприяти досягненню законної мети в інтересах суспільства, а й необхідна розумна співмірність між інструментами, які використовуються, і тією метою, на яку спрямований будь-який захід, що позбавляє особу власності. Заходи щодо обмеження права власності повинні бути пропорційними щодо мети їх застосування. Тобто утримання коштів застави за відсутності законної мети для її застосування (закінчення строку дії визначених окремих обов’язків, які вона забезпечувала) порушує право власності заставодавця, він позбавлений змоги реалізувати свої права на користування та розпорядження своїм майном на власний розсуд.

Висновки. Отже, процесуальні можливості захисника у кримінальному провадженні як сукупність його прав і наявність ситуації, за якої він їх може використати, є реальним механізмом забезпечення прав підозрюваного та обвинуваченого, зокрема у разі застосування застави у кримінальному провадженні.

REFERENCES

Bibliography

Edited books

1. *Velykyi tлумachnyi slovnyk suchasnoi ukrainskoi movy [Large Explanatory Dictionary of the Modern Ukrainian Language], t 4* (Busel V ukklad i holov red, 7-me vyd, Perun 2009) (in Ukrainian).

Journal articles

2. ‘Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny u spravi “Venditelli proty Italiї” (Venditelly v. Italy) vid 18 lystnia 1994 roku’ [‘Judgment of the European Court of Human Rights in the Case of Venditelly v. Italy of July 18, 1994’] (1998) 2 *Praktyka*

www.pravoua.com.ua

¹³ ‘Рішення Європейського суду з прав людини у справі “Вендітеллі проти Італії” (Venditelly v. Italy) від 18 липня 1994 року’ (1998) 2 *Практика Європейського суду з прав людини. Рішення, дослідження, нормативні акти* 29-31.

Yevropeiskoho sudu z prav liudyny. Rishennia, doslidzhennia, normatyvni akty 29-31 (in Ukrainian).

Websites

3. 'Mozhlyvist' ['Opportunity'] (*Publichnyi elektronnyi slovnyk ukrainskoi movy*) <<http://ukrlit.org/slovnkyk/mozhlyvist>> (accessed: 26.10.2019) (in Ukrainian).

Wasył Nor
Alona Voinarovych

PROCEDURAL OPPORTUNITIES OF DEFENSE COUNSEL
IN CASE OF BAIL IN CRIMINAL PROCEEDINGS

ABSTRACT. Having the task of fulfilling his/her duty in criminal proceedings, which is mostly to protect the rights and legitimate interests and to improve the client's situation, an attorney-at-law should go beyond the exercise of available rights, he/she should look for and use the chance to implement such rights and to identify the situation in which they are best used. The efficiency of defense counsel's efforts depends directly on the procedural opportunities as a set of the rights and conditions (situation) for exercising them.

For an attorney, the most important aspect is not the very fact of being aware of the procedural form of interim measures and the suspect's rights when the former are imposed, but how and when these rights can be used to ensure efficient protection. So far, the issue of procedural opportunities available to defense counsel in the context of ensuring client's (suspect's and accused) rights and interests in case of bail are lacking attention on the part of Ukrainian scholars.

The purpose of the article is to analyze the provisions of the Criminal Procedure Code of Ukraine (Ukraine's CPC) and the law application practice which currently exists in our State regarding the use of bail in criminal proceedings, in particular, as regards resolution of problems arising in connection with the defense exercised when the said procedural measure is applied.

Procedural opportunities available to defense counsel in criminal proceedings are a set of his/her statutory rights and availability of an admissible situation allowing for skillful exercise of these rights. Therefore, in case an interim measure is imposed, it is not only about whether a defense counsel has procedural rights to be used when choosing, changing or canceling this measure, but also about the skills, conditions and techniques of their appropriate exercise, if this is necessary in a certain situation, as well as about the prospects and the possibility of using the same.

Bail is an unlimited-term interim measure involving certain duties assigned to the suspect and the accused. As soon as the period for which these duties are imposed expires, the ruling by which bail is set also terminates. Procedural opportunities open to defense counsel in such a situation are, using the procedural rights available to him/her, to arrange that bail is returned to the bailor.

Upon expiration of the term for which a duty or duties are set by the ruling of an investigating judge or court on imposing bail as an interim measure, if these duties are not continued according to the statutory procedure, this clearly indicates that bail as a pre-trial

Василь Нор, Альона Войнарович

restriction is terminated, since otherwise the essence and the significance of this measure as such is lost. In this case, defense counsel can actually use his/her right to submit to the investigating judge a motion to return bail, and this creates a procedural opportunity for him/her to protect the client's interest.

Although bail as an interim measure is inseparable from the duties for which it is imposed, when the question arises about expiration of the term of a respective duty, it is this duty secured by bail that should be continued rather than the interim measure proper – bail. However, Ukraine's CPC does not provide for such a ruling by investigating judge. Therefore, defense counsel has a procedural opportunity, using his/her right to appeal against an investigating judge's decision and being guided by the opinion of the Grand Chamber of the Supreme Court, to file an appeal against the said decision.

Procedural opportunities of defense counsel in criminal proceedings as a set of his/her rights and the presence of a situation in which the same can be exercised, is a real mechanism to ensure the suspect's rights, including in case bail is imposed in criminal proceedings.

KEYWORDS: procedural opportunity; attorney-at-law; defense counsel; defense; right; interim measure; bail.